

Skandinavisk samarbejde er oplagt

(Notat, Danmark, 16 januari 2006)

Det er gået omvendt, mens euroland stagnerer, viser de skandinaviske lande bedre muligheder for at imødekomme globaliseringens udfordringer.

Af Tomas Larsson, Stockholm

Så sluttede år 2005. Dramatikken i EU har igennem året været stor, med to gange reel modgang i såvel Frankrig som Holland, fulgt af opslidende diskussioner om EU-budgettet.

Billedet af et tidligere selvsikkert og enigt EU er blevet byttet ud med identitetskrise og splittelse. Derimod er det ikke let at finde nogen organiseret EU-modstand på kontinentet. Dog har der længe været flere EU-skeptiske bevægelser i de skandinaviske lande. De ældste finder man i Danmark og Norge, da de allerede i 1972 gennemførte folkeafstemninger om EF-medlemskab.

Forud for den svenske folkeafstemning om medlemskab i 1994 dannedes en tilsvarende svensk bevægelse. De tre lande har indtil nu nået ikke færre end 11 EF/EU-folkeafstemninger.

Lav profil i det officielle samarbejde

Parallelt med de skandinaviske parlamenters arbejde findes også en nordisk dimension i politikken, dog noget mere diffus end for blot nogle årtier siden. Det officielle samarbejde sker via Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, men holder efterhånden meget lav profil, så lav at der er blevet fremsat forslag om at nedlægge samarbejdet.

Der findes to perspektiver når det gælder synet på skandinavisk samarbejde. For en udefrakommende iagttager er lighederne mellem landene åbenlyse, og går man et skridt videre i sin analyse, bliver det åbenbart at der er gevinster at hente i et dybere samarbejde.

Men billedet forandrer sig hastigt, når en iagttager indefra, for eksempel et parlamentsmedlem fra et af de skandinaviske lande, giver sit syn på situationen. Sandsynligvis begynder denne i stedet hurtigt at remse alle forskellene imellem landene op og det kan endog anes at historiens vingeslag stadig skaber turbulens.

Hurtigt befinder vi os i en diskussion som i stedet betoner nødvendigheden af fortsat grænsekontrol, fortsat separate (i praksis parallelle) krone-valutaer, fortsat separate lovgivninger og fortsat nationale standpunkter i udenrigspolitikken. Det paradoksale er de i princippet samme politikere ofte er varme tilhængere af EU, men da gælder i stedet det omvendte. Med blandt andet sløjfning af grænsekontroller, overgang til fælles valuta (euro), fortsat tilpasning til EU's regelsæt og overladelse af store dele af udenrigspolitikken til EU.

Hellere Bruxelles end samarbejde indbyrdes

Der findes flere forklaringer på dette omvendte syn på skandinavisk samarbejde og EU. Men resultatet er alligevel forvirrende. Tre ligeværdige naboer som ikke kan samarbejde, men som gerne samarbejder med Bruxelles.

Der findes argumenter imod disse påstande. Javist, EU er større og adgangen til EU's indre marked er et livsvilkår for vores erhvervsliv. Men behøver de skandinaviske lande virkelig alt det andet i EU? Desuden er globaliseringen den største udfordring for Vesteuropa, med alt hvad den medfører i form af økonomisk pres, krav om effektive processer og stadig hurtigere omstilling mellem produktionsgange. Den proces må man på en eller anden form deltage i, hvis man vil beholde velstanden.

Det store spørgsmål er dog, hvordan dette skal ske. Dogmet har hidtil været at EU med blandt andet euroen og den frie bevægelighed er garanten for fortsat fremgang. Således burde eurolandene have haft en aldeles fremragende god vækst siden euroen blev indført i 1999. Men statistikken siger noget andet, se tabellen i boksen.

Sammenligning af vækst i bruttonationalprodukt mellem fire valutaområder

Island	29% (i ISK)
Sverige	21% (i SEK)
Norge	16% (i NOK)
Euroområdet	13% (i euro)

Kilde: "OECD Economic Outlook", No 77, Rev 21 juni 2005

Ifølge denne sammenligning er situationen snarere den omvendte at eurolandene har den ringeste vækst af de fire valutaområder.

Lille og hurtig frem for...

Men hvad er forklaringen på dette omvendte forhold? Ja, i stadigt tilbagevendende undersøgelser viser de skandinaviske lande at være fremragende på flere områder. De store eurolande Frankrig, Italien og Tyskland brydes derimod med gigantiske økonomiske problemer og almen stagnation. Nogen af forklaringerne til de skandinaviske landes fremgang er deres fleksibilitet og relativt små sociale spændinger. Men det som sjældent nævnes i disse undersøgelser er det faktum at man åbenbart kan være et lille land og økonomisk fremgangsrig.

Det er måske endda sådan at en begrænset vægt kan være en fordel ved hurtige kursændringer.

Det er ikke selvklaart hvor på skalaen for internationalt samarbejde landene bør placere sig. Desuden findes flere dimensioner i spørgsmålet. En yderpol er at hvert land fortsætter helt selvstændigt og den anden yderpol er man forvandler sig til delstat.

Men hvad der sjældent fremgår af debatten er at der også findes en mellemvej. Et skandinavisk statsforbund er en sådan mellemvej. Men hvad der frem for alt taler for et regionalt samarbejde er at der ifølge opinionsundersøgelser findes en stærkere folkelig støtte til skandinavisk samarbejde end til EU-samarbejde, noget som intet politisk parti har ladet sig påvirke af. Ironisk nok arbejder de mest EU-skeptiske partier (svenske Junilistan og danske JuniBevægelsen og Folkebevægelsen) i stedet via EU-parlamentet, men har på den anden side af naturlige grunde endnu sværere ved at komme til orde der. Det er desuden tvivlsomt om nogen af de tre partier i praksis støtter tanken om et mere forenet Skandinavien.

Ny bølge af EU-folkeafstemninger

Meget taler for at et dybere samarbejde mellem Danmark, Island, Norge og Sverige har betydeligt bedre forudsætninger for at lykkes end dagens EU-integration. Men det forudsætter at regionale alternativer føres frem i debatten. En idé er at dagens EU-kritiske folkebevægelser i Skandinavien til sammen begynder at tage fat på spørgsmålet om et dybere regionalt samarbejde.

Et Skandinavien med fælles ydre grænser, en mere integreret uddannelses- og industripolitik, fælles kronevaluta samt en mere enig stemme i udenrigspolitiske sammenhænge, er eksempler på samarbejdsområder som sandsynligvis ville tiltrække langt flere vælgere end dagens blege EU-samarbejde. Desuden må vi heller ikke glemme at en ny bølge af EU-folkeafstemninger sandsynligvis må gennemføres i Skandinavien i perioden 2010-2015. De EU-kritiske bevægelser befinder sig således midt i en spændende og afgørende epoke, hvor en skandinavisk politik på en betydelig bedre måde kunne dække de store spørgsmål, som vi sammen står over for!

Tomas Larsson er civiløkonom og var aktiv i Socialdemokrater mod ØMU før den svenske euro-afstemning. Øvrige bidrag til debat om EU og nordisk samarbejde kan læses på www.tomas.lwp.se